

Vierassanat Ylen selkokielisissä uutisissa

Emilia Säynäjäkangas

Kandidaatintutkilema

Kielten tutkinto-ohjelma, suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Kielten tutkinto-ohjelma, suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Emilia Säynäjäkangas

Vierassanat Ylen selkokielisissä uutisissa

Sivumäärät: 23, 4

Tutkielmassani tarkastelen vierassanoja Ylen selkokielisissä uutisissa. Tutkielman tavoitteena on selvittää vierassanojen ominaisuuksia, käyttöä ja määrää Ylen selkokielisessä uutisoinnissa. Tutkielman aineistoksi on kerätty viidenkymmenen päivän selkoutiset Ylen verkkosivuilta, ja jokaisesta uutiskokonaisuudesta on poimittu vierassanan sisältävät virkkeet. Kaikki käsiteltävät vierassanat ovat erikoislainoja ja nomineja, ja niistä tarkastellaan äännerakennetta, sijamuotoja sekä esiintymien määrää. Tutkimus kuuluu tekstintutkimuksen alaan, ja tutkimusta tehdään lingvistisen tekstianalyysin keinoin. Aineistoa tarkastellaan sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti.

Yhtenä tutkielman keskeisimmistä lähteistä toimii Leealaura Leskelän teos *Selkokieli: Saavutettavan kielen opas* (2019). Toinen merkittävä lähde on Leealaura Leskelän ja Auli Kulkki-Niemisen teos *Selkokirjoittajan tekstilajit* (2015). Vierassanojen äännerakenteen analyysi puolestaan perustuu Fred Karlssonin teokseen *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne* (1983) sekä Kaisa Häkkisen teokseen *Mistä sanat tulevat* (2006). Analyysin tuloksia suhteutetaan paikoittain Selkokeskuksen kehittämään selkokielen mittariin (2022) ja sen sisältämiin selkokielen kriteereihin.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että aineiston vierassanat sopivat äännerakenteeltaan suurimmilta osin suomen kielen fonotaktiseen järjestelmään, vaikka poikkeuksiakin löytyy. Kaikki aineiston vierassanojen esiintymät ovat selkolukijoille helppoissa sijamuodoissa. Yli puolet tarkastelluista tekstikokonaisuuksista sisältää vähintään yhden vierassanan, ja aineistossa esiintyy keskimäärin 1,32 vierassanaa 267 sanaa kohden. Vierassanojen määrän runsautta tai vähäisyyttä on kuitenkin vaikea arvioida vertaamalla tulosta toiseen aineistoon tai tutkimukseen, joten jatkotutkimuksissa voisikin esimerkiksi verrata Ylen selkokielisissä uutisissa esiintyvien vierassanojen määrää jonkin toisen selkokielisen median uutisten vierassanojen määrään.

Avainsanat: selkokieli, vierassanat, uutiset

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Tausta ja teoria	6
2.1	Selkokielen tutkimus	6
2.2	Selkokielinen uutisteksti	7
2.3	Vierassanat	8
3	Aineisto ja menetelmä	10
3.1	Aineiston keruu ja esittely	10
3.2	Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus	11
4	Analyysi ja tulokset	12
4.1	Äännerakenne	12
4.2	Sijamuodot	15
4.3	Tekstitaso	17
5	Päätelmät ja lopuksi	20
	Lähteet	22
	Liitteet	24
	Liite 1. Aineslähteet	24

1 Johdanto

Selkokieli määritellään suomen kielen muodoksi, joka on sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä ymmärrettävämpää ja luettavampaa. Se on suunnattu ensisijaisesti ihmisille, joille yleiskielen lukeminen ja ymmärtäminen on liian haastavaa. (Leskelä 2019: 93.) Syynä selkokielen tarpeeseen saattaa olla esimerkiksi kehitysvamma, muistisairaus, oppimisen tai lukemisen vaikeus tai kielen oppimiseen liittyvä syy (Selkokeskus 2024a). Selkokeskuksen vuonna 2019 tekemän selkokielen tarvearvion mukaan Suomessa on noin 650 000–750 000 selkokieltä tarvitsevaa henkilöä, eli noin 11–14 % väestöstä (Juusola 2019: 3). Esimerkiksi maahanmuuton ja väestön ikääntymisen myötä selkokielen tarve kasvaa edelleen (Leskelä 2019: 104). Saavutettavuus tarkoittaa palvelujen, ympäristön, tuotteiden ja toimintojen toteuttamista siten, että yhteiskunnan toimintaan osallistuminen on mahdollista mahdollisimman monelle riippumatta yksilön ominaisuuksista (mt.:47). Koska selkokieli on saavutettavaa kieltä ja koska jokaisella on oikeus ymmärrettävään tietoon, on selkokieli osaltaan edistämässä tasavertaisuuden toteutumista. Jotta kielellinen saavutettavuus ja yhdenvertaisuus voisivat siis toteutua, on selkokieli ja sen tutkimus tarpeellista.

Suomessa selkokielen käyttöä ja tutkimusta edistää Selkokeskus (Selkokeskus 2024b). Selkokeskuksen julkaiseman selkokielen mittarin avulla voidaan arvioida tekstin selkokielisyyttä. Selkokielen mittarin mukaan selkokielisessä tekstissä ei tule käyttää vierassanoja, mikäli sanalle löytyy yleinen, kotoperäinen vastine. (Selkokeskus 2022: 2–3, 11.) Vierassanalla tarkoitetaan nuorta tai uudehkoa vierasperäistä sanaa eli sanaa, joka on lainautunut suomen kieleen jostakin toisesta kielestä. Suomen kielessä on runsaasti niin vanhoja kuin uusiakin lainoja, joista nuoret lainasanat jaetaan usein kolmeen ryhmään: yleislainoihin, erikoislainoihin ja sitaattilainoihin. (Mm. Sajavaara 1989: 70; Häkkinen 2006: 258–259; Itkonen 2007: 41.) Näistä yleislainat ovat mukautuneet täysin suomen kielen järjestelmään, eikä niiden ääntäminen tai kirjoittaminen aiheuta sen enempää haasteita kuin omaperäistenkään sanojen (Häkkinen 2006: 259). Erikoislainat, joita Itkonen nimittää varsinaisiksi vierassanoiksi, sekä sitaattilainat, joita Itkonen nimittää vieraskielisiksi sanoiksi, puolestaan ovat edelleen tunnistettavissa lainasanoiksi (2007: 41). Tässä tutkielmassa tutkimuksen kohteena ovat selkeästi lainasanoiksi tunnistettavat vierassanat.

Tarkastelen tutkimuksessani siis vierassanoja ja niiden käyttöä Ylen selkokielisissä uutisissa. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää Ylen selkokielisissä uutisissa esiintyvien vierassanojen ominaisuuksia, käyttöä ja määrää. Tutkimuskysymykseni ovatkin seuraavat:

1. Millaisia vierassanoja uutisissa esiintyy?
2. Miten vierassanat käyttäytyvät kieliopillisesti?
3. Kuinka paljon vierassanoja uutisissa esiintyy?

Tutkimus kuuluu tekstintutkimuksen alaan, ja tutkimusta tehdään lingvistisen tekstianalyysin keinoin. Tietääkseni täysin vastaavaa tutkimusta ei ole aiemmin tehty, mutta samoja aiheita käsitteleviä tutkimuksia on. Esimerkiksi Kulkki-Nieminen (2010) tutkii väitöskirjassaan selkokielistä uutisointia *Selkouutiset* (nyk. *Selkosanomat*) -lehdessä, Laitisen pro gradu -tutkielma (2023) käsittelee selkokielisyyttä *Yle Uutiset selkosuomeksi* -lähetysissä ja Rautiaisen (2011) puolestaan tarkastelee pro gradu -tutkielmassaan millaisia vierassanoja käytetään *Kauneus ja terveys* -lehdessä. Hypoteesini on, että vierassanojen käyttö Ylen selkouutisissa on yksinkertaista ja melko vähäistä. Pohjaan hypoteesini muun muassa selkokielen ohjeisiin sekä Laitisen (2023) tutkielmaan, jonka mukaan Ylen selkouutiset noudattavat pääosin selkokielisyyden ohjeita.

Ylen verkkosivuilla julkaistaan joka päivä yksi uutiskooste selkosuomeksi. Yhdessä koosteessa on keskimäärin neljä erillistä uutisaihetta, jotka esitetään allekkain päivän uutissivulla. Olen luokitellut yhden päivän selkouutiset yhdeksi tekstikokonaisuudeksi, ja aineistoksi onkin kerätty viidenkymmenen päivän selkouutiset. Kerätyistä uutisista taas on poimittu kaikki virkkeet, joissa esiintyy jokin vierassana. Vierassanan määritelmästä tutkielmassa kerron tarkemmin luvussa 2.3 ja aineiston keruusta ja rajauksesta luvussa 3.1. Tarkastelen aineistoa niin laadullisesti kuin määrällisestikin. Vierassanoista tarkastellaan niiden äännerakennetta, sijamuotoja sekä esiintymien määrää. Lisäksi huomioin vierassanojen käytön suhteessa selkokielen ohjeisiin. Menetelmistä ja aineiston käsittelystä kerron tarkemmin luvussa 3.2.

Seuraavaksi siirryn esittelemään tutkimuksen taustaa luvussa 2. Tämän jälkeen esittelen aineistoa ja tutkimusmenetelmiä luvussa 3. Luvussa 4 analysoin aineistoa ja esittelen tutkimuksen tuloksia. Lopuksi kokoan yhteen päätelmiä ja pohdin jatkotutkimuksen mahdollisuuksia luvussa 5.

2 Tausta ja teoria

2.1 Selkokielen tutkimus

Ruotsissa selkokieltä alettiin kehittää 1960-luvulla, ja hieman myöhemmin aloitettiin pohjoismainen yhteistyö muun muassa selkokielisten uutisten kehittämiseksi. Pohjoismaiden välistä yhteistyötä edisti samankaltainen käsitys selkokielestä ja sen tarpeista yhteiskunnassa. 2010-luvun alusta lähtien on Keski-Euroopasta puolestaan levinnyt uudenlaisia näkökulmia selkokieleeseen. Saksassa selkokieli (Leichte Sprache) on säännöiltään tiukasti standardoitu, erityisen helppo kielen variantti. Tämä eroaa perinteisestä pohjoismaisesta käsityksestä selkokieleeseen, jossa selkokieltä lähestytään sääntöjen ja rajoitusten sijaan pikemminkin kielimuotoa kuvaavien joustavien periaatteiden pohjalta. (Leskelä 2019: 90, 92.) Selkokielelle ei ainakaan toistaiseksi ole yhtä yhteistä, kansainvälistä määritelmää, vaan käsitykset selkokielestä vaihtelevat eri maiden välillä (mt.: 90).

Suomessa selkokielen kehittäminen aloitettiin 1970-luvun lopulla ja ensimmäiset selkokielist aineistot tuotettiin 1980-luvun alussa. Selkokieltä on Suomessa kehitetty erityisesti käytännön lähtökohdista sekä käytännön tarpeisiin ja aluksi keskiössä olikin käytännön toiminta, kuten selkokielisten materiaalin julkaiseminen. (Leskelä 2019: 85–86; Uotila 2020: 311.) Siitä huolimatta myös useat teoriat ovat vuosikymmenien saatossa olleet mukana vaikuttamassa selkokielen tutkimukseen ja kehitykseen. Kehityksen alkuvaiheissa selkokielen teoria pohjautui vahvasti Osmo A. Wiion näkemyksiin kielen kansanomaistamisesta ja tekstin ymmärrettävyydestä (Leskelä 2019: 86). Wiion (1973: 192–193) mukaan tekstin ymmärtämistä vaikeuttavat muun muassa adjektiivien ja adverbien suuri määrä verbeihin ja substantiiveihin nähden sekä runsaasti esiintyvät pitkät ja vierasperäiset sanat. Vaikka osasta Wiion näkemyksistä on sittemmin luovuttu, on osa edelleen käytössä. On havaittu esimerkiksi, että pitkät ja harvinaiset sanat tuottavat vaikeuksia useille selkokieltä tarvitseville. (Leskelä 2019: 87.) Myös vuonna 2022 julkaistu selkokielen mittari 2.0 sisältää selkokielelle asetetut kriteerit ”Tekstissä ei ole huomattavan paljon pitkiä sanoja” sekä ”Tekstissä ei ole vierassanoja, jos niille on yleinen, kotoperäinen vastine – –” (Selkokeskus 2022: 11).

2000-luvun alusta lähtien selkokieltä ja sen tutkimusta on edistänyt muun muassa Selkokeskus, joka perustettiin osaksi Kehitysvammaisliittoa vuonna 2000, ja jonka toimintaa rahoittaa sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. (Virtanen 2014: 184; Selkokeskus 2024b). Vuonna 2018 puolestaan perustettiin Klaara-verkosto, jonka tavoitteena on edistää

selkokielen tutkimusta sekä lisätä yhteistyötä selkokielen tutkijoiden, tarvitsijoiden ja käytännön toimijoiden, kuten Selkokeskuksen ja LL-Centerin, välillä (Klaara-verkosto). Selkokeskuksen verkkosivut sekä sen julkaisema selkokielen mittari 2.0 ovat mukana myös tämän tutkimuksen lähteinä sekä tuomassa yhden näkökulman vierassanojen tarkasteluun selkokielisissä uutisissa.

Selkokieltä koskevia väitöskirjoja on Suomessa julkaistu neljä (ks. Vinni 1998; Kulkki-Nieminen 2010; Leskelä 2022; Valtasalmi 2024). Myös selkokieltä käsittelevien kandidaatintutkielmien ja pro gradu -tutkielmien määrä on lisääntynyt parina viime vuosikymmenenä. Klaara-verkoston (2025) mukaan 1990-luvulla ilmestyi ainakin seitsemän selkokieltä koskevaa pro gradu -tutkielmaa, kun taas 2010-luvulla niitä julkaistiin jo parikymmentä. Vuoden 2025 helmikuun alussa taas on 2020-luvulla julkaistuja, selkokieleen liittyviä pro gradu -tutkielmia ehtinyt ilmestyä jo peräti neljätoista (Klaara-verkosto 2025).

Selkokielen tutkimukseen perehtyessäni tutustuin tutkimukseni taustaksi muun muassa Tarja Hätisen (2023) pro gradu -tutkielmaan Kytkentä koheesiokeinona selkokielisessä tietokirjassa. Selkokielen ja uutisen väliseen yhteyteen puolestaan tutustuin Kulkki-Niemisen (2010) väitöskirjan ”Selkoistettu uutinen. Lingvistinen analyysi selkotekstin erityispiirteistä” kautta. Selkokieltä ja eri tekstilajeja käsittelevänä oppaana toimii Leskelän ja Kulkki-Niemisen (2015) teos Selkokirjoittajan tekstilajit. Tällä hetkellä kattavin tietoteos selkokielestä on tämänkin tutkimuksen yhtenä lähteenä toiminut Leskelän (2019) Saavutettavan kielen opas. Selkokielen esittelyn ja kielitieteellisen tiedon lisäksi opas käsittelee myös selkotoimijoita sekä selkokielen kehittämistä ja edistämistä Suomessa.

2.2 Selkokielineen uutisteksti

Suomessa selkouutisia on tuotettu jo vuodesta 1983, jolloin perustettiin aikakauslehti Leija. Selkosanomien sekä sen ruotsinkielinen sisarlehti LL-Bladet puolestaan perustettiin vuonna 1990. Radiossa selkouutisia on lähetetty ensin vuodesta 1992 kanavalla Radio Finland ja myöhemmin Yle Uutiset Selkosuomeksi -ohjelmalla vuodesta 2007 Ylen Radio Suomessa. (Leskelä–Kulkki-Nieminen 2015: 57.) Ylen selkouutiset lähetetään arkipäivinä TV1:ssä ja joka päivä Radio Suomessa (Leskelä 2019: 270). Lisäksi ne ovat kuunneltavissa ja luettavissa myös verkossa (<https://yle.fi/selkouutiset>), josta myös tämän tutkimuksen aineisto on peräisin.

Selkokielistä tekstiä kirjoitettaessa tekstilajipiirteiden käytön tulee olla erityisen selkeää. Jotta teksti sopisi myös heikommat tekstitaidot omaavalle lukijalle, on kirjoittajan oltava tietoinen

käyttämänsä tekstilajin viestinnällisestä tarkoituksesta sekä tekstilajin vakiintuneista ilmaisutavoista. (Leskelä 2019: 124.) Eri tekstilajeja kirjoitettaessa tulee siis ottaa huomioon viestintätilanne. Selkokirjoittajan on huomioitava tekstin tavoite sekä tekstin lukija. Oletettu lukija onkin selkotekstin lähtökohta, ja kirjoittajan on tunnettava kohdeyleisönsä voidakseen kirjoittaa lukijoilleen sopivalla tavalla. (Leskelä–Kulkki-Nieminen 2015: 16, 35.) Esimerkiksi selkokielistä uutista kirjoitettaessa noudatetaan uutistekstin perusrakennetta, jossa tärkeimmät asiat esitetään heti uutisen alussa, ja alkuun muodostuu uutiskärki. Selkokirjoittajan on kuitenkin pohdittava, onko oletetulla lukijalla kaikki sellainen yleistieto, joka on olennaista uutisen ymmärtämisen kannalta. Uutisaiheesta onkin usein hyvä antaa tarkennuksia ja taustatietoa, jotta lukija pystyy sijoittamaan uutisen aiempiin tietoihinsa ja kokemuksiinsa. Tällaiset taustoittavat ja kontekstuaaliset tiedot tulee esittää heti uutisen alussa uutiskärjen jälkeen. (Leskelä–Kulkki-Nieminen 2015: 96; Leskelä 2019: 125.) Selkokirjoittajan tulee uutista kirjoittaessaan huomioida myös muun muassa informaation määrää. Selkokielisessä uutistekstissä tiedon määrä on yleiskielistä uutista vähäisempi, ja onkin kirjoittajan tehtävä valita, mikä uutisessa on olennaista. (Leskelä–Kulkki-Nieminen 2015: 96.)

Kun Yle aloitti selkokielisten uutisten tuottamisen vuonna 1992, pääkohdeyleisönä olivat ulkosuomalaiset. 2000-luvun alussa selkouutiset alettiin suunnata ensisijaisesti Suomessa asuville maahanmuuttajille, vaikka myös äidinkieleltään suomenkieliset ryhmät kuuluvat edelleen kohdeyleisöön. (Leskelä 2019: 270.) Ylen selkouutisten kohdeyleisö on huomattavissa muun muassa siitä, että selkouutiset suhtautuu vierassanoihin muita selkojulkaisuja suopeammin. Oletuksena on, että vierassanat saattavat olla tälle yleisölle helpompia. (Mt.: 271.) Ylen selkouutiset kirjoitetaan kielenoppimisen taitotasolle A2–B1 sopiviksi. Tällä tasolla oppijalla on ymmärrys suomen kielen perusteista, mutta sanaston ja kielen rakenteiden osaaminen on edelleen suppeaa. (Mt.: 270.)

2.3 Vierassanat

Kuten jo johdannossa esitelty, vierassana viittaa jostakin toisesta kielestä suomen kieleen lainautuneeseen sanaan. Lainasanat on usein tapana jakaa kolmeen ryhmään: yleislainoihin, erikoislainoihin ja sitaattilainoihin. (Mm. Sajavaara 1989: 70; Häkkinen 2006: 258–259; Itkonen 2007: 41.) Kyseinen kolmijako on säilynyt miltei sellaisenaan 1900-luvun ensimmäiseltä vuosikymmeneltä saakka, jolloin kielentutkija ja -huoltaja E. A. Tunkelo sitä sellaiseksi ehdotti. Hän piti perusteluna jaolleen sanan “suomalaistuneisuuden” astetta, eli “tuttavuuden” määrää sanan äänneasussa ja merkityksessä. (Sajavaara 1989: 71.) Sajavaara (1989: 96–97) esittää

kyseisen jaon seuraavasti: yleislainat ovat äänneasultaan niin kotiutuneita lainoja, ettei tavallinen kielenkäyttäjä erota niitä lainoiksi (esim. *kahvi, kulttuuri, poliisi*). Erikoislainat taas ovat osittain suomeen kielen mukautuneita sanoja. Niissä voi silti edelleen esiintyä piirteitä, joita suomen omaperäisissä sanoissa ei esiinny, kuten puolivieraita konsonantteja tai konsonanttiyhtymiä (esim. *fiasko, konduktööri, triviaali*). Sitaattilainat puolestaan ovat täysin vieraskielisiä sanoja ja sanontoja, jotka tulisi kirjoittaa ja ääntää kuten lähtökielessä (esim. *csárdás* [tšárdáš], *tutti frutti, up to date* [ap tu deit]).

Tässä tutkielmassa keskityn erityisesti erikoislainoihin. Aineistoon kerätyt sanat ovat nimenomaan osittain suomen kieleen mukautuneita, mutta niistä on edelleen nähtävissä suomen omaperäisissä sanoissa esiintymättömiä piirteitä. Lisäksi pidän yhtenä kriteerinä sanan vierautta. En käsittele sellaisia erikoislainoja, jotka vieraista kielenaineksistaan huolimatta ovat arkikeskustelussa laajasti käytettyjä ja siten hyvin tuttuja (esim. *bussi, bensa, traktori*). Yhtenä kriteerinä käsiteltäville lainasanoille toimii siis “vierauden tuntu” ja näin oma kielitajuni on yhtenä kriteerinä aineiston valinnassa. Alkuperäisenä suunnitelmana tutkielmalle oli käsitellä erikois- ja sitaattilainoja, mutta aineistosta ei löytynyt sitaattilainoja käsiteltäväksi, joten tutkimus keskittyy vieraampiin erikoislainoihin. Tästä eteenpäin käyttäessäni sanaa “vieras-sana”, tarkoitan tutkimuksen kohteena olevia erikoislainoja.

3 Aineisto ja menetelmä

3.1 Aineiston keruu ja esittely

Kuten johdannossa kerrottu, Ylen verkkosivuilla julkaistaan päivittäin selkoutiset. Toisin kuin monilla muilla uutissivustoilla, Ylen selkoutiset on jaoteltu päivittäin, ei yksittäisten uutisaiheiden mukaan. Yhden päivän uutiskooste on tässä tutkimuksessa mielletty yhdeksi tekstikokonaisuudeksi. Näitä tekstikokonaisuuksia kerättiin 50, eli selkoutiset jokaiselta päivältä aikaväliltä 1.11.2024–21.12.2024. Vaikka päiviä tuolla aikavälillä on 51, on tekstejä vain 50, sillä itsenäisyyspäivältä 6.12.2024 ei ole julkaisua. Aineslähteiden tarkemmat lähdetiedot löytyvät liitteestä 1.

Jokaisen päivän uutissivun lopussa on “Päivän kysymykset” -osio, jossa esitetään kysymyksiä päivän uutisista, joihin lukija voi halutessaan vastata. Lukija voi näin testata ymmärrystään lukemastaan uutisesta. En ottanut näitä kysymyksiä mukaan aineistooni, koska ne eivät ole osa itse uutistekstiä eivätkä tuo mitään uutta uutisiin. Mikäli jotakin uutisessa esiintyvää vierassanaa käytetään myös kysymyksessä, ei sitä ole laskettu sanan esiintymäksi analyysissä. Kysymyksiä ei myöskään ole otettu huomioon sanamääriä laskettaessa. Kuvatestit puolestaan on otettu mukaan aineistoon ja analyysiin, sillä ne ovat osa uutisia.

Aineiston viidestäkymmenestä tekstistä poimin Excel-taulukkoon kaikki ne virkkeet, jotka sisältävät jonkin tämän tutkimuksen kriteerien mukaisen vierassanan (ks. vierassanan määrittelmä luvussa 2.3). Vierassanojen valikoitumiseen vaikuttivat sanojen suomen kielelle vieraat äännerakenteet sekä vierauden tuntu. Sen lisäksi että kaikki keräämäni sanat ovat siis jollakin tapaa vieraita, ovat ne kaikki myös nomineja. Tutkimuksen kokoa ajatellen rajoitan aineistoni yhteen sanaluokkaan. Lisäksi kaikki sanat ovat yleisnimiä, eli mukana ei ole esimerkiksi vierasperäisiä yritysten nimiä. Näillä kriteerein eri vierassanoja löytyi yhteensä 30, ja ne esiintyivät aineistossa yhteensä 66 kertaa. Analyysin kohteeksi päätyneet 30 vierassanaa ovat seuraavat: *adenovirus, bakteeri, barometri, burkha, demokraatti, demokratia, diktaattori, drooni, finaali, grafiikka, identiteetti, infektio, inflaatio, influenssa, kriisi, kritiikki, laboratorio, mykoplasma, oppositio, pandemia, professori, psykiatria, psykiatrinen, pyramidi, republikaani, sabotaasi, symboli, teknologia, troolaus ja turbiini*.

3.2 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus

Kuten johdannossa kerrottu, tutkimukseni kuuluu tekstintutkimuksen alaan ja menetelmänä toimii lingvistinen tekstianalyysi. Käsittelen aineistoa sekä laadullisesti että määrällisesti. Aloitan aineiston analysoinnin kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tarkastelulla luvussa 4.1, kun esittelen vierassanojen äännerakenteellisia piirteitä. Äännerakenteen analyysini perustuu Karlssonin (1983: 56–59, 98–100, 104–127) oppiin äännerakenteesta sekä Häkkisen (2006: 261–262) huomioihin erikoislainoista. Keskityn erityisesti vierassanoissa esiintyviin sananal-
kuisiin ja sanansisäisiin konsonanttiyhtymiin. Tämän jälkeen tarkastelen kvantitatiivisin kei-
noin eri sijamuotojen esiintymistä aineiston vierassanoissa. Aineistoa kerätessäni tein Excel-
taulukon, johon kirjasin ylös jokaisen esiintymän sijamuodon. Esittelen havaintojani niistä lu-
vussa 4.2. Lopuksi tarkastelen vielä yleisesti vierassanojen määrää aineistossani kvantitatiivi-
sin keinoin luvussa 4.3.

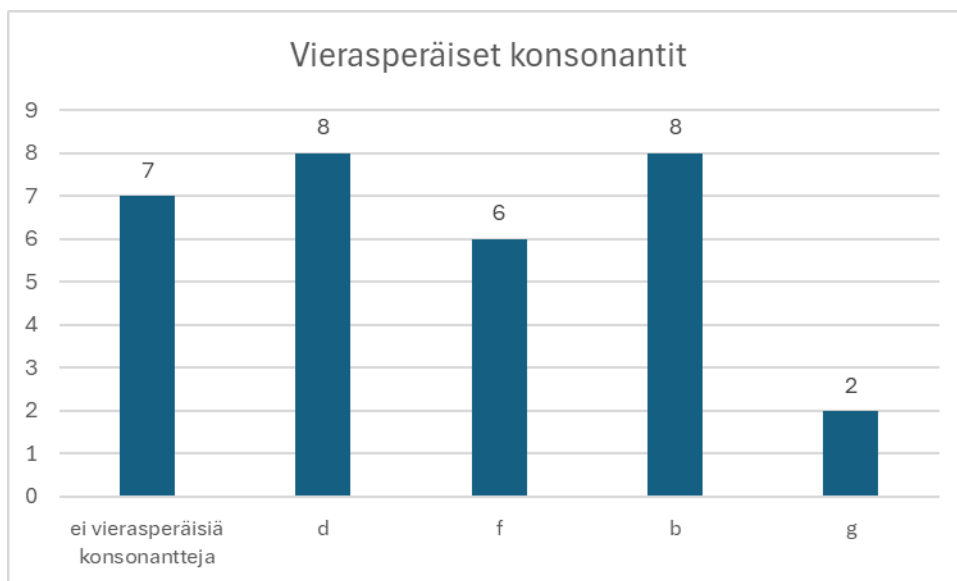
Selkokeskuksen kehittämä selkokielen mittari eli Selkomittari 2.0 on selkokielen asiantunti-
joille ja kielentutkijoille kehitetty apuväline, jonka avulla voidaan arvioida tekstin selkokieli-
syyttä. Se sisältää 96 kriteeriä, joiden avulla voidaan arvioida tekstin kokonaisuuden, sanojen,
kielen rakenteiden sekä ulkoasun ja kuvituksen selkokielisyyttä. Mittari on tarkoitettu infor-
moivien tekstien tarkasteluun. (Selkokeskus 2022: 1–2.) Selkokielen mittaria ei siis varsinais-
esti ole tarkoitettu mediatekstien kuten uutisten arviointiin, eikä tutkimukseni tarkoituksena-
kaan ole arvioida aineiston selkokielisyyttä. Suhteutan siitä huolimatta paikoittain tuloksiani
mittarin selkokielen kriteereihin, sillä aineistoni on selkokielistä.

4 Analyysi ja tulokset

4.1 Äännerakenne

Seuraavaksi analysoin joitakin aineistoni vierassanojen äännerakenteellisia piirteitä. Esittelen ensin vierassanoista löytyviä vierasperäisiä konsonantteja, jonka jälkeen tutkin aineistosta löytyviä sananalkuisia- sekä sanansisäisiä konsonanttiyhtymiä. Lopuksi tarkastelen vielä vokaalisointua aineistoni vierassanoissa. Kuten jo luvussa 3.2 kerrottu, pohjaan vierassanojen äännerakenteen analyysin Karlssonin äännerakenteoppiin (1983: 56–59, 98–100, 104–127) sekä Häkkisen huomioihin erikoislainoista (2006: 261–262). Analyysin lukemisen ja ymmärtämisen helpottamiseksi kuljetan lähteitä analyysin rinnalla koko äännerakenteiden analysoinnin ajan.

Häkkisen (2006: 261) mukaan yksi vihje jonka pohjalta lainasanan voi erottaa omaperäisestä sanasta, on vierasperäisten konsonanttien esiintyminen sanassa. Näistä konsonanteista tärkeimmät ovat *b*; *d* muualla kuin *t*:n alkuperäisenä astevaihteluparina; *f* ja *g* muualla kuin *ng*-yhtymässä, jossa se on *ŋ*-äänteen merkinä. Karlsson kuitenkin esittää, että /d/:tä on pidettävä suomen fonotaktiseen järjestelmään kuuluvana foneemina, johtuen erityisesti sen esiintymisestä morfofonologisesti vaihtelemattomana useissa sellaisissa omaperäisissä muodoissa, jotka eivät ole johdettavissa vahvan asteen /t/:stä (esim. *edellinen*, *ehdottaa*, *kahdeksan*) (1983: 58). Sananalkuisesti se esiintyy kuitenkin vain lainasanoissa. /f/:n Karlsson puolestaan esittää osittain suomeen kuuluvaksi ja /b/:n ja /g/:n vain lainoissa esiintyviksi ja suomeen kulumattomiksi (1983: 58–59).

Kuvio 1. Aineiston vierassanoissa esiintyvien vierasperäisten konsonanttien määrä.

Kuviossa 1 näkyy aineiston vierassanoissa esiintyvien vierasperäisten konsonanttien määrät. Aineistoni 30 sanasta 23:ssa esiintyy jokin edellä mainituista konsonanteista. Kahdeksassa aineiston sanoista on konsonantti *d* (esim. *drooni*), kuudessa *f* (esim. *infektio*), kahdeksassa *b* (esim. *burkha*) ja kahdessa *g* (esim. *teknologia*). Yhdessä aineiston sanoista esiintyy sekä *f* että *g* (*grafiikka*). Erikoislainat noudattavat siten suomen oikeinkirjoitusta, ettei niissä muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta käytetä kirjaimia *c*, *q*, *w*, *x*, ja *z* (Itkonen 2007: 41). Kyseisiä kirjaimia ei myöskään tämän tutkimuksen aineiston vierassanoissa esiinny lainkaan.

Häkkinen (2006: 261) listaa myös sananalkuiset konsonanttiyhtymät yhdeksi piirteeksi sanan lainaperäisyyden tunnistamiseen. Karlsson kuitenkin esittää, että on joitakin lainaamisen kautta niin yleiseksi tulleita konsonanttiyhtymiä, että niitä voidaan pitää osana suomen fonotaktista järjestelmää (1983: 105–106). Tällaisia sananalkuisia konsonanttiyhtymiä ovat ainakin aineistostanikin löytyvät *kr* (*kriisi*, *kritiikki*), *pl* (*mykoplasma*), *pr* (*professori*) sekä *tr* (*troolaus*). Nämä ovat klusiilin ja likvidan eli obstruentin ja resonantin muodostamia yhtymiä. Muita yleisiä obstruentin ja resonantin yhtymiä ovat soinnillisen klusiilin ja likvidan muodostamat yhtymät, kuten *dr* (*drooni*, vrt. esim. *draama*). Hieman vieraampia taas ovat obstruentin ja resonantin muodostama yhtymä *gr* (*grafiikka*) sekä obstruentin ja obstruentin muodostama yhtymä *ps* (*psykiatria* ja *psykiatrinen*). Aineistoni 30 sanasta yhdeksän sisältää sananalkuisen konsonanttiyhtymän, joista kaikki ovat kahden konsonantin yhtymiä. Selkeästi vieraita, sananalkuisia kolmen konsonantin yhtymiä ei tämän tutkimuksen aineistossa esiinny.

Sanansisäisesti suomen kielen omaperäisissä sanoissa esiintyy useita kahden konsonantin yhtymiä, sekä joitakin kolmen konsonantin yhtymiä. Yhtymät esiintyvät erityisesti 1. ja 2. tavun rajalla. (Karlsson 1983: 108, 116.) Aineiston konsonanttiyhtymistä sanansisäiset, kahden konsonantin yhtymät ovat yhtymistä ehdottomasti yleisimmät. Kaikkiaan aineiston vierassanoista 19 sisältää vähintään yhden kahden konsonantin yhtymän, joista yhdeksän sijaitsee sanan 1. ja 2. tavun rajalla. Mukana on yksi suomen omaperäisillekin sanoille tyypillinen yhtymä, *pp* (*oppositio*), sekä hieman harvinaisempi, mutta silti myös omaperäisille sanoille mahdollinen *sm* (*mykoplasma*). Aineistosta löytyy myös yleensä lähinnä lainasanoissa esiintyvät *kn* (*tekнологia*) ja *kt* (*bakteeri, diktaattori*). Vieraan äänteen sisältäviä kahden konsonantin yhtymiä puolestaan on aineistossa neljä: *nd* (*pandemia*), *rb* (*turbiini*), *mb* (*symboli*) ja *nf* (*infektio*). Näistä yleisimmät ovat Karlssonin (1983: 123) mukaan resonantin ja soinnillisen klusiilin yhtymät (*nd*, *rb* ja *mb*). Resonantin ja frikatiivin yhtymä (*nf*) on siis näistä harvinaisin. Karlssonin kaikkein harvinaisimmiksi esittelemiä yhtymiä tai kokonaan äänneopin ulkopuolisia yhtymiä ei tässä aineistossa esiinny.

Aineistossa esiintyy myös joitakin kahden konsonantin yhtymiä, jotka sijaitsevat 1. ja 2. tavun rajan sijasta esimerkiksi 2. ja 3., 3. ja 4 tai 4. ja 5. tavun rajalla. Yhtymät *tt* (esim. *diktaattori*), *kk* (esim. *grafikka*) ja *nt* (*identiteetti*) Karlsson (1983: 125) esittää myös omaperäisissä sanoissa esiintyviksi. Yhtymä *ss* (*professori*) puolestaan on mahdollinen integroituneissa lainoissa. Yhtymiä *tr* (esim. *barometri*), *kt* (*infektio*) ja *bl* (*republikaani*) Karlsson (1983) ei mainitse lainkaan myöhempien tavujen yhtymiä esitellessä, joten voidaankin olettaa, etteivät ne sovi suomen fonotaktiseen järjestelmään ja ovat siis suomen kielelle vieraita.

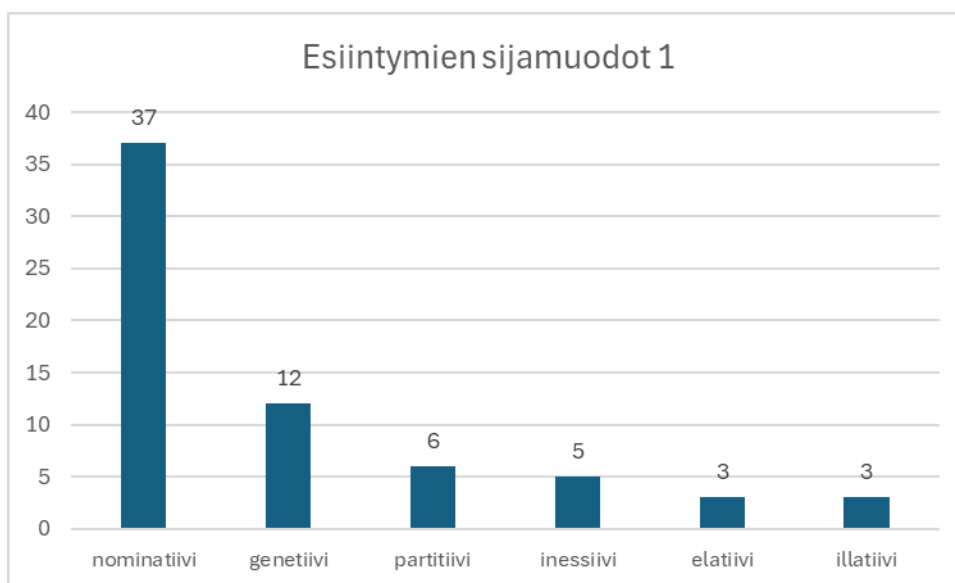
Suomen omaperäisten sanojen pisimmät konsonanttiyhtymät ovat yleensä 1. ja 2. tavun rajalla esiintyviä kolmen konsonantin yhtymiä, jotka koostuvat yhdestä resonantista ja kahdesta obstruentista; tarkemmin obstruenteista /p t k s/ (Karlsson 1983: 108). Aineistosta löytyy kaksi erilaista ensimmäisellä tavurajalla sijaitsevaa kolmen konsonantin yhtymää (*nfl* ja *rkh*), joista kumpikaan ei sovi Karlssonin esittämään kuvaukseen suomen fonotaktiseen järjestelmään kuuluvista yhtymistä. Yhtymä *nfl* (*inflaatio* ja *influenssa*) kuitenkin Karlssonin mukaan kuuluu tapauksiin, joissa yhtymät heijastavat lähdekielen morfeemirajan ylittymistä (esim. *inflaatio*). Yhtymää *rkh* (*burkha*) ei puolestaan löydy lainkaan Karlssonin esityksistä suomen kielessä esiintyvistä yhtymistä. Kyseisen yhtymän voidaan siis olettaa olevan suomen kielelle vieras. On kuitenkin huomionarvoista, että sanalla *burkha* on muitakin kirjoitusasuja. Esimerkiksi Kielitoimiston sanakirjassa (KS) musliminaisten käyttämä vaate löytyy kirjoitusasussa *burka*. Sanan vieraus saattaa siis riippua myös tavasta, jolla sana on kirjoitettu, sillä

konsonanttiyhtymä *rk* (*burka*) ei ole suomen kielelle vieras. Tämän tutkimuksen aineistossa esiintyvä kirjoitusasu kuitenkin sisältää kolmen konsonantin yhtymän, joka ei ole suomen kielelle ominainen. Vain lainasanoissa esiintyviä neljän konsonantin yhtymiä ei tämän tutkimuksen aineistossa esiinny lainkaan.

Vokaalisointusäännön vastaiset äänneyhdistelmät voivat toimia yhtenä merkinä sanan vierasperäisyydestä (Häkkinen 2006: 262). Aineiston vierassanoista viisi ovat suomen vokaalisoinnun vastaisia: *mykoplasma*, *psykiatria*, *psykiatrinen*, *pyramidi* ja *symboli*.

4.2 Sijamuodot

Selkokielen mittari 2.0 ohjeistaa, että selkokielisessä tekstissä tulee nomineja käyttää perusmuodossa, mikäli se lauseyhteydessä on mahdollista ja luontevaa. Mittari ohjeistaa myös, että nominien taivutusmuodoista tulee suosia helpoimpia, eikä harvinaisia sijamuotoja (abessiivi, komitatiivi ja instruktiivi) tule käyttää lainkaan. (Selkokeskus 2022: 13.) Seuraavaksi tarkastelen aineiston vierassanojen esiintymiä ja käyttöä eri sijamuodoissa.

Kuvio 2. Esiintymien sijamuotojen määrä.

Kuviossa 2 näkyy vierassanojen esiintymien määrä eri sijamuodoissa. Kaikkiaan esiintymiä on 66. Näistä 37 ovat nominatiivissa, 12 genetiivissä, 6 partitiivissa, 5 inessiivissä, 3 elatiivissa ja 3 illatiivissa.

Aineistossa eniten esiintyvä muoto on nominatiivi. Vierassanan esiintyminen nominatiivissa on usein mahdollistettu joko sanan paikalla ja roolilla virkkeessä (ks. esim. 1) tai käyttönä

osana yhdyssanaa (ks. esim. 2). Esimerkiksi sana *burkha* esiintyy aineistossa neljästi nominatiivissa osana yhdyssanaa. Yhdyssanan jälkimmäistä osaa on voitu taivuttaa (ks. esim. 2), mutta vierassana säilyy nominatiivissa sanan jokaisessa esiintymässä. Olen lihavoanut vierassanat esimerkkilauseista.

(1) Presidentti Bashar al-Assad oli **diktaattori** (9.12.2024)

(2) Ministeri Rantanen kannattaa aloitetta **burkha**-kiellosta. (15.11.2024)

Tapauksia, joissa vierassana esiintyy yhdyssanan alkuosana, on aineistossa yhteensä 18, yhdeksässä eri sanassa. Näistä sanat *burkha* ja *bakteeri* esiintyvät vain yhdyssanan alkuosana. Myös sanan *adenovirus* määriteosa *adeno*- esiintyy vain yhdyssanan osana. Esimerkiksi sana *teknologia* puolestaan esiintyy niin yhdyssanan osana (ks. esim. 3) kuin itsenäisestikin (ks. esim. 4).

(3) Monessa **teknologia**-firmassa alkaa tällä viikolla lakko. (2.12.2024)

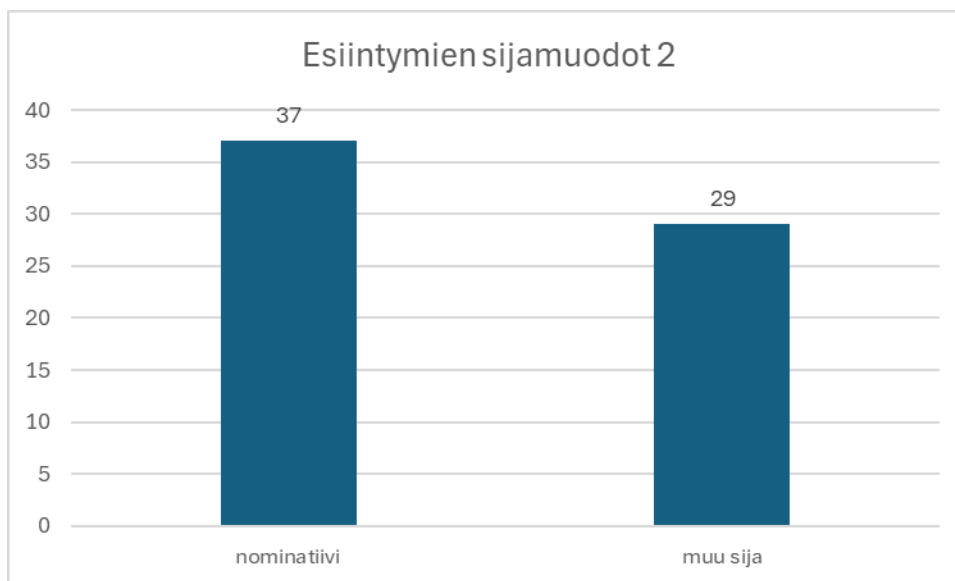
(4) Keskuksessa on Googlen **teknologiaa**. (29.11.2024)

Vähiten käytetyt muodot ovat elatiivi ja illatiivi, joista kummastakin on kolme esiintymää. Kaikki aineiston elatiivissa ja illatiivissa esiintyvät tapaukset ovat taivutukseltaan läpinäkyviä (ks. esim. 5 ja 6), kun taas esimerkiksi vaikeammin taivutettavaa sanaa *troolaus* käytetään vain nominatiivissa (ks. esim. 7).

(5) Nyt uutinen nuorisopsykiatriasta. (10.12.2024)

(6) Sillä on myös ollut iso vaikutus suomalaisten kansalliseen **identiteettiin**. (5.12.2024)

(7) Tällaisia voimia voivat olla esimerkiksi laivan ankkuri tai kalastusverkon vetäminen pohjassa eli pohjat**roolaus**. (23.11.2024)

Kuvio 3. Esiintymien sijamuotojen määrä jaettuna kahteen. Nominatiivin määrä verrattuna muiden sijamuotojen yhteismäärään.

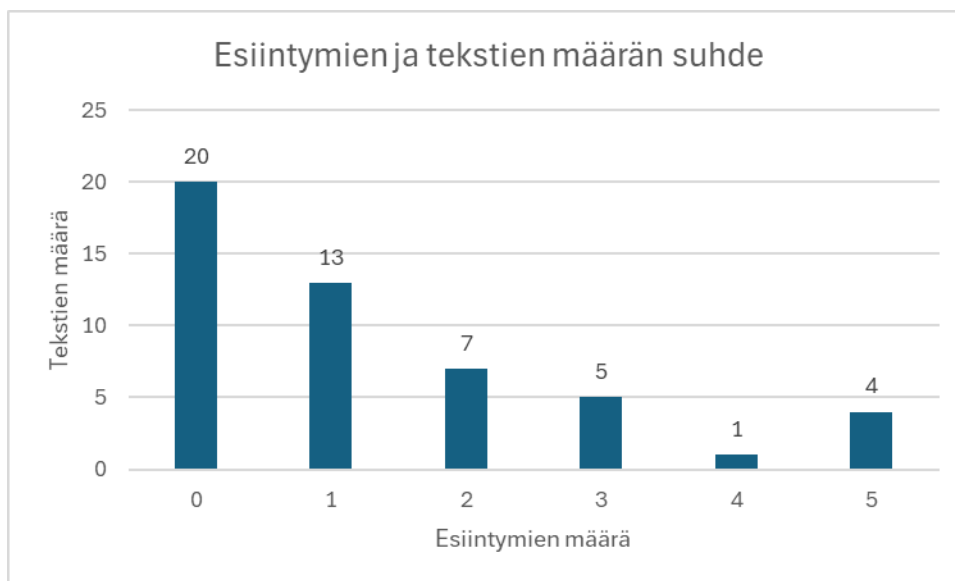
Sen lisäksi että nominatiivia esiintyy vierassanoissa enemmän kuin muita yksittäisiä sijamuotoja, sitä esiintyy myös enemmän kuin muita sijoja yhteensä. Kuviosta 3 näkyy, kuinka nominatiivimuotoisten vierassanojen määrä on 37, ja muihin sijoihin taivutettujen määrä 29.

Kaikki aineiston vierassanoissa esiintyvät sijamuodot ovat Leskelän (2019: 142–143) esittämän luokituksen mukaan selkolukijalle helppoja muotoja. Toki muodon helppouteen tai vaikeuteen vaikuttaa itse sijan lisäksi myös taivutettavan sanan yleisyys ja pituus sekä se, muuttaako taivutuspäätte sanavartaloa (mt.: 143). Kuitenkin puhtaasti sijamuotoja katsottaessa, aineiston vierassanat esiintyvät kaikki helpoissa muodoissa. Toisaalta myöskään helpoista muodoista eivät kaikki ole käytössä, sillä esimerkiksi ulkopaikallissijoja ei käytetä lainkaan. Lisäksi aineiston vierassanoista yksikään ei esiinny kaikkein vaikeimmissa muodoissa; abessiivissa, instruktiivissa tai komitatiivissa.

4.3 Tekstitaso

Tässä luvussa esittelen vierassanoja suhteessa kokonaisiin teksteihin. Tarkastelen vierassanojen määrää yhden päivän uutiskokonaisuudessa, sekä sitä, kuinka suuressa osassa uutiskokonaisuuksia vierassanoja ylipäättään esiintyy.

Kaikista 50 tekstikokonaisuudesta 30 sisältää vähintään yhden vierassanan esiintymän. Kaikista teksteistä 60 % siis sisältää vähintään yhden vierassanan, kun taas 40 % teksteistä ei sisällä ainuttakaan.

Kuvio 4. Esiintymien määrä tekstikokonaisuuksissa.

Kuviosta 4 näkyy esiintymän sisältävien tekstien määrä suhteessa vierassanojen esiintymien määrään. Yleisin vierassanojen määrä yhtä tekstikokonaisuutta kohden on nolla. Yhden esiintymän sisältäviä tekstejä on 13, kaksi esiintymää sisältäviä seitsemän, kolme esiintymää sisältäviä viisi ja neljä esiintymää sisältäviä yksi. Suurin määrä vierassanoja yhden päivän tekstikokonaisuudessa on viisi, ja tällaisia tekstejä on yhteensä neljä.

Viisi esiintymää sisältävistä tekstikokonaisuuksista yksi sisältää vain yhden vierassanan, joka toistetaan tekstissä viidesti. Kyseinen sana on *psykiatria*, joka esiintyy tiistain 10.12.2024 uutiskokonaisuudessa. Tällainen saman sanan toisto on selkokielisessä tekstissä yleisempää kuin yleiskielisessä tekstissä. Selkolukijan lukutahti on hitaampi, ja toisto auttaa lukijaa hahmottamaan ja muistamaan tekstin aiheen. Lisäksi suomen kaltaisessa kielessä, jossa taivutus saattaa muuttaa sanavartaloa, auttaa toisto lukijaa tietyn sanan eri muotojen tunnistamisessa. (Leskelä 2019: 137.) Aineiston muissa viisi esiintymää sisältävissä tekstikokonaisuuksissa puolestaan on kaksi tai kolme eri vierassanaa. Suurin eri vierassanojen määrä yhtä tekstikokonaisuutta kohden on kolme. Esimerkiksi perjantain 20.12.2024 uutiskokonaisuus sisältää sanat *bakteeri*, *influenssa* ja *infektio*.

Kun halutaan tutkia vierassanojen määrää teksteissä, olisi mielekästä verrata vierassanojen, jotka tässä tutkimuksessa ovat kaikki nomineja, määrää muiden nominien määrään. Se ei kuitenkaan ole tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista, joten vertaan vierassanojen määrää vain tekstin kokonaissanamäärään ja keskiarvoihin. Kaikkien 50 tekstikokonaisuuden sanamäärä vierassanat mukaan lukien on 13 357 sanaa. Koko aineiston sanamäärästä vierassanoja

on siis 0,49 %. Yhdessä tekstikokonaisuudessa puolestaan on keskiarvolta 267,14 sanaa eli pyöristettynä 267 sanaa. Vierassanojen esiintymien keskiarvo yhtä tekstikokonaisuutta kohden puolestaan on 1,32. Aineistossa esiintyy siis keskimäärin 1,32 vierassanaa 267 sanaa kohden.

5 Päätelmät ja lopuksi

Tutkielmassani tarkastelin vierassanoja Ylen selkokielisissä uutisissa tekstintutkimuksen keinoin. Hypoteesini oli, että vierassanojen käyttö Ylen selkokielisissä uutisissa on yksinkertaista ja melko vähäistä. Ainakin hypoteesini ensimmäisen osan voidaan katsoa jokseenkin pitävän paikkansa. Aineistoni vierassanat ovat äännerakenteeltaan suurimmilta osin suomen fonotaktiseen järjestelmään sopivia. Sananalkuisista konsonanttiyhtymistä löytyy pari suomen fonotaktiselle järjestelmälle hieman vieraampaa yhtymää, mutta ei ainuttakaan selkeästi vierasta, sananalkuista kolmen konsonantin yhtymää. Sanansisäisissä, 1. ja 2. tavun rajalla sijaitsevilla konsonanttiyhtymissä puolestaan esiintyy joitakin vieraita yhtymiä, mutta ei lainkaan täysin vieraita tai suomen äänneopin ulkopuolisia yhtymiä. Jälkitavujen rajalla esiintyviä, vieraita kahden konsonanttiyhtymiä on joitakin, kun taas vieraampia 1. ja 2. tavun rajalla sijaitsevia kolmen konsonantin yhtymiä esiintyy aineistossa vain kaksi, joista toinen on suomen fonotaktiselle järjestelmälle täysin vieras. Sijamuodoiltaan aineiston vierassanat puolestaan ovat selkeästi yksinkertaisia. Yli puolet aineiston vierassanoista esiintyy nominatiivissa, ja kaikki muutkin käytetyt sijat ovat Leskelän (2019: 142–143) esittämän luokituksen mukaan selkolukijoille helppoja.

Hypoteesini toteutumista vierassanojen määrän suhteen taas on haastavampi arvioida. Hypoteesini mukaan vierassanojen käyttö Ylen selkokielisissä uutisissa olisi melko vähäistä. Kuitenkin yli puolet aineistona toimineista tekstikokonaisuuksista sisältää vähintään yhden vierassanan, ja suurin eri vierassanojen määrä yhtä tekstikokonaisuutta kohden on kolme. Vierassanojen määrän vähäisyyttä tai runsautta olisikin helpompi arvioida verraten jonkin toisen selkojulkaisun uutisten vierassanojen määrään tai vastaavasti Ylen yleiskielisten uutisten sisältämien vierassanojen määrään.

Vaikka Selkokeskuksen selkokielen mittari ohjeistaa välttämään vierassanoja mahdollisuuksien mukaan (Selkokeskus 2022: 11), voi vierassanojen käyttö selkotekstissä olla perusteltuaakin. Erityisesti kielenoppijoille suunnatussa selkokielessä saatetaan käyttää anglosaksisia lainasanoja (esim. *fakta*, *budjetti*) kotoperäisten vastineiden (esim. *tosiasia*, *talousarvio*) sijaan, olettaen niiden olevan helpommin ymmärrettävissä kyseisille selkolukijoille (Leskelä 2019: 132). Selkokielistä tekstiä kirjoitettaessa on oletetun lukijan huomiointi keskeistä (Leskelä–Kulkki-Nieminen 2015: 35). Ylen selkokielisten uutisten pääkohdeyleisönä ovat maahanmuuttajat, vaikka myös suomenkieliset ryhmät kuulivat kohdeyleisöön (Leskelä 2019: 270).

Kohdeyleisöjen huomiointi on huomattavissa myös tämän tutkielman tuloksista. Ylen selkokielisissä uutisissa käytetään vierassanoja, joka selittyy muun muassa uutisten kohdeyleisöllä. Vierassanojen käytön suhteen noudatetaan kuitenkin selkokielen ohjeita, sillä kaikki vierassanojen esiintymät ovat selkolukijoille helppoissa sijamuodoissa.

Yksi tämän tutkielman tuloksiin vaikuttaneista tekijöistä oli aineiston jokseenkin suppea koko. Suurempi aineistokoko olisi tarjonnut suuremman määrän erilaisia vierassanoja ja siten mahdollistanut myös esimerkiksi erilaisten vierasperäisten äännerakenteiden yleisyyden vertailun. Lisäksi tämän tutkielman puitteissa en valitettavasti pystynyt vertaamaan aineiston vierassanojen määrää uutistekstien kaikkien nominien määrän, vaan suhteutin vierassanojen määrän vain tekstikokonaisuuksien kokonaissanamäärään ja tekstikokonaisuuksien sanamäärän keskiarvoon.

Tutkielmasta nousee esiin useita mielenkiintoisia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Kuten aiemmin mainitsin, vierassanojen määrää Ylen selkokielisissä uutisissa olisi mielekäästä verrata vierassanojen määrään esimerkiksi muiden selkokielisen median tuottajien uutisissa. Määrän suhteuttamisen lisäksi olisi mielenkiintoista nähdä myös, miten muiden selkojulkaisujen kohdeyleisöt vaikuttavat uutisten mahdollisiin vierassanoihin Ylen selkouutisiin verrattuna. Toinen kiinnostava jatkotutkimusmahdollisuus olisi verrata selkokielisten mediatekstien vierassanojen määrää ja käyttöä muissa selkokielisissä tekstilajeissa esiintyvään vierassanojen määrään ja käyttöön, ja siten selvittää selkokielisten tekstilajien välisiä eroja vierassanojen suhteen.

Lähteet

Aineslähteet

Ylen selkouutisten verkkojulkaisut aikaväliltä 1.11.2024–21.12.2024. Aineslähteiden tarkemmat lähdetiedot liitteessä 1.

Tutkimuskirjallisuus

Häkkinen, Kaisa 2006. *Mistä sanat tulevat: suomalaista etymologiaa*. Kolmas painos. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Hätinen, Tarja 2023. *Kytkentä koheesiokkeinona selkokielisessä tietokirjassa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -työ. Itäsuomen yliopisto, filosofinen tiedekunta. URN: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20230808>.

Itkonen, Terho 2007. *Uusi kieliopas*. Kolmas, tarkistettu painos. Tammi, Helsinki.

Juusola, Markku 2019. Selkokielen tarvearvio 2019. Selkokeskus, Helsinki. [Verkkojulkaisu.] Viitattu 8.12.2024. Saatavissa: <https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2021/05/Tarvearvio-2019.pdf>.

Karlsson, Fred 1983. *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. WSOY, Juva.

Klaara-verkosto. Tietoa Klarasta. [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.12.2024. Saatavissa: <https://blogs.helsinki.fi/klaara-network/tausta-ja-tavoite/>.

— 2025. Opinnäytetöitä selkokielestä. [Verkkojulkaisu.] Päivitetty 10.1.2025. Viitattu 5.2.2025. Saatavissa: <https://blogs.helsinki.fi/klaara-network/artikkeleita-ja-opinnaytteita-selkosuomesta/>.

KS = *Kielitoimiston sanakirja 2025*. [Verkkojulkaisu.] Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy, Helsinki. Viitattu 2.2.2025. Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/>.

Kulkki-Nieminen, Auli 2010. *Selkoistettu uutinen. Lingvistinen analyysi selkotekstin erityispiirteistä*. [Verkkodokumentti.] Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. URN <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8093-5>.

Laitinen, Ulla 2023. *Nyt uutisia helpolla suomen kielellä, hyvää päivää. Yle Uutiset selkosuomeksi -lähetysten selkokieliisyys*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -työ. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. URN: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023052245803>.

Leskelä, Leealaura – Kulkki-Nieminen, Auli 2015. *Selkokirjoittajan tekstilajit*. Kehitysvammaliitto, Helsinki.

- Leskelä, Leealaura 2019. *Selkokieli: saavutettavan kielen opas*. Kehitysvammaliitto ry, Helsinki.
- 2022. *Selkopuhetta! Puhuttu selkokieli kehitysvammaisen henkilön ja ammattilaisen vuorovaikutuksessa*. [Akateeminen väitöskirja.] Helsingin yliopisto, Helsinki. URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8764-2>.
- Rautiainen, Taina 2011. *Vierassanat kauneus ja terveys -lehdessä*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. URN: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201103221914>.
- Sajavaara, Paula 1989. Vierassanat. – *Nykysuomen sanavarat*, s. 64–109. Toim. Jouko Vesikansa. WSOY, Porvoo.
- Selkokeskus 2022. Selkokielen mittari 2.0. [Verkkojulkaisu.] Viitattu 8.12.2024. Saatavissa: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-mittari/>.
- 2024a. Selkokieli. [Verkkojulkaisu.] Viitattu 8.12.2024. Saatavissa: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/>.
- 2024b. Tietoa meistä. [Verkkojulkaisu.] Viitattu 13.1.2025. Saatavissa: <https://selkokeskus.fi/tietoa-meista/>.
- Uotila, Eliisa 2019. Selko Suomessa - selkokielen kehitys ja sovelluksia. – *Puhe ja kieli* 39:4, s. 307–324. DOI: <https://doi.org/10.23997/pk.74581>.
- Valtasalmi, Idastiina 2024. *Teksti- ja käyttäjänäkökulmia selkokielen sanastoon*. [Akateeminen väitöskirja.] Tampereen yliopisto, Tampere. URN: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3538-0>.
- Vinni, Irja 1998. *Tekstistä selkoa : kehitysvammaisten aikuisten selkokielisten ja yleiskielisten tekstien ymmärtäminen*. Kehitysvammaliitto, Helsinki.
- Virtanen, Hannu 2014. *Selkokielen käsikirja*. Kolmas painos. Oppimateriaalikeskus Opikse, Helsinki.
- Wiio, Osmo A. 1973. *Ymmärretäänkö sanomasi? : Viestintä – tiedonvälitys*. Viides, uusittu painos. Weilin + Göös, Helsinki.

Liitteet

Liite 1. Aineslähteet

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | lauantai 21.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20133073>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | perjantai 20.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20132884>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | torstai 19.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20132596>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | keskiviikko 18.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20132339>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | tiistai 17.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20132027>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | maanantai 16.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20131784>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | sunnuntai 15.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20131496>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | lauantai 14.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20131219>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | perjantai 13.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20131214>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | torstai 12.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20130881>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | keskiviikko 11.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20130648>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | tiistai 10.12.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20130363>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | maanantai 9.12.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20130082>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | sunnuntai 8.12.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20129893>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | lauantai 7.12.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20129812>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | torstai 5.12.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20129494>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | keskiviikko 4.12.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20129226>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | tiistai 3.12.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20128848>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | maanantai 2.12.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20128716>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | sunnuntai 1.12.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20128269>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | lauantai 30.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20128275>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | perjantai 29.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20128108>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | torstai 28.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20127928>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | keskiviikko 27.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20127613>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | tiistai 26.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20127340>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | maanantai 25.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20126977>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | sunnuntai 24.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20126832>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | lauantai 23.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20126728>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | perjantai 22.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20126562>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | torstai 21.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20126292>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | keskiviikko 20.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20125952>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | tiistai 19.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20125743>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | maanantai 18.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20125400>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | sunnuntai 17.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20125159>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | lauantai 16.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20125072>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | perjantai 15.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20124862>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | torstai 14.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20124652>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | keskiviikko 13.11.2024 [Verkkojulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20124449>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | tiistai 12.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20124066>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | maanantai 11.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20123801>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | sunnuntai 10.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20123580>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | lauantai 9.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20123468>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | perjantai 8.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20123356>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | torstai 7.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20122973>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | keskiviikko 6.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20122740>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | tiistai 5.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20122492>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | maanantai 4.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20122219>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | sunnuntai 3.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20122003>.

Yle, Selkouutiset 2024. Radio | Uutisviikko selkosuomeksi | lauantai 2.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20121996>.

Yle, Selkouutiset 2024. TV | Selkouutiset | perjantai 1.11.2024 [Verkkajulkaisu.] Viitattu 15.1.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20121747>.